

Gjuha e më hershme 3-6vj

– Vëre fjali për botë

SHQIP

Vëre fjalën në botë

Gjuha s'është asgjë e veçantë – por një pjesë e tersis, që ne veprojm

Vëre fjali për botë - botën në fjali

A e di që:

- Fëmijët që takojnë shumë fjalë, mësojnë shumë fjalë?
- pasurimi i fjalorit zhvillohet me një shpejtësi të madhe në mes moshës 3 e 6 vj.
- një dallim në mes të fëmiut që din shumë fjalë dhe atyre që dijnë disa fjalë vërehet në vitet e më vonëshme. Sa më tepër që të stimulohen në pasurimin e fjalorit është aq më e mirë.
- qartë mund të dallohet lidhja mes numrit te fjalëve një 3 vj. mund njeh dhe lexushmerija tek femiu ne moshen 16 vj?

Mësimi përmes përjetimeve të përbashkëta shtëpiake

Fëmijët lindin me kureshtje dhe kujdes mbi botën.

Mirëpo që të kenë drejtim në përkujdesje:

- njeriu shikon
- ndjen
- zbulon
- përjeton

Është me rëndësi dhe interesante që fëmiju mëson diçka nga të rriturit.

Sa më shumë interese të përbashkëta dhe përkujdesje ditore fëmiju mëson fjalë të reja.

Të rriturit sqarojnë

Të rriturit janë kureshter të sqarojnë për qdo gjë; tash do të shihni, tash do të dëgjoni! Iriqi ka fjetur tërë dimrin, përshkak se... Kjo fluturalimoni ka qëndruar lartë në kuti nën kulm, dhe tash është paraqit që të...

Mësimi përmes përjetimeve të përbashkëta shtëpiake

Pa përkujdesje nuk ka mësim!

- Përkujdesja e fëmijut merret lehtë siq është e ngjyrshme, e zhurshme dhe i dukshëm.
Kërko informacione të sakta, të rëndësishme, të qarta dhe kurrësi si të zhurshme për vesh dhe syt. Psh. ndale Tv kur lexoni tregime.
- Ndhimjoje fëmijun tënd që ti përdorë burimet, ne gjerat e duhura!

Fjala dhe idea themeluese

Gjuha e fëmijëve parashkollor tani per tani, atje dhe atëherë

Prej moshë 0-3 vj. gjuha e fëmiut është e ankoruar në 'situata-tani-për-tani': atë çfar jemi duke berë tani, atë çfar mund te shofim tani, atë çfar mund te ndjejm tani.

Prej moshës 3-6 vj. fëmiu mëson të përdorë gjuhën në situata të ndryshme. Gjuha gjithnjë e më shumë do behet fjal për tregimet, veprimevet, aktivitetet, personat të cilët fëmija i ka përjetuar ose do të përjetojnë.

Prej moshës 3-6 vj. fantazia e fëmiut eksplorohet në botën e tij ku tregon interesim mbi personat që asnjëherë nuk i ka përjetuar.

Ti si prind fillon të venerosh te fëmiu:

- shakat (mahit)
- fantazin mbi të ardhmen
- ëndrrimin mbi të kaluarën

Në fokus vije si mahija, rrena dhe mashtrimi

Fjala dhe idea themeluese

“Atje dhe atëherë”-vepra ndërton ura për lexim- dhe shkrim.

Një tregim i vogël i një 4 vjeçari

Një bretkocë është e futur poshtë në një...hm tas. Ai flen me një qen. Ai është mbrenda në shtëpin e vet. Një djalë...dhe një shtrat...dhe djali dhe qeni. Ai gati e kap përkoke.

(Frieda – 4 vj.)

Fjala dhe idea themeluese

Një tregim i vogël i një 6 vjeçari

Dhe, ai shikon poshtë kah ai trunku. Dhe ja bretkoca dhe një mori të tjera të dukshme. Dhe thotë ditën e mirë bretkocë, ku pastaj vazhdon rrugën për në shtëpi me bretkocën e vetë.

(Jens – 6 vj.)

Fjala dhe idea themeluese

Gjuha mësohet me rutin të përhershme

Ne duhet ta dëgjojmë një fjalë rreth 60 herë deri sa të ngulitet mirë në kokë. Disave ju nevojitet që ta dëgjojnë 500 herë, gjersa disa të tjerëve ju nevojitet ta dëgjojnë vetëm 10 herë.

Fëmijët duhet ti dëgjojnë fjalët shumë herë deri sa të ju bëhen aktive në pjesën e fjalorit të tyre.

Fjala dhe idea themeluese

Gjuha mësohet duke ë përdorur

Ti mund ti përdorësh rutinat ditore në shtëpi

- ndihëmo fëmiun tënd në mësimin e fjalëve të reja.
Thuaj fjalët drejtë dhe kjo
- inkuadro fëmiun tënd në aktivitetet e tua shtëpiake dhe bisedo me të për to
- ndihëmo fëmiun që të vendos fjalët ne ndjenjat që ka
- vurrini fjalët së bashku në mënyrë të re psh.
"bukëmisri – misribukë" dhe fol për dmth e fjalëve
- të luash lojra si fotolotarie
- inkuadro fëmiun në bisedë dhe planifikimin e aktiviteteve familjare
- inkurajo fëmiun që të arsyetoj propozimet e veta
- lejoje fëmiun që të sqaroj rregullat për të luajtur dhe lojrat
- bisedo me fëmiun për domethënjen e fjalëve
- trego fëmiut se si ta përdorë enciklopedin dhe internetin

Fëmijët dygjuhësor

Një gjuhë e mirë amtare është një bazë e fuqishme që fëmiju të mësoj një gjuhë të re.

Një gjuhë amtare e zhvilluar kërkon, që ju si prindër të flitni atë gjuhë e cila vjen spontanisht dhe që është e natyrshme për juve.

Në gjuhën dytësore të fëmiju tuaj ju sigurisht për një period kohore do të përjetoni se fëmiju do ta përziej gjuhën. Kjo është krejt e natyrshme, njëherit është si rezultat në një rrugë të mbarë për të mësuar një gjuhë të re.

Nëse fëmiju i juaj ka filluar në qerdhe/kopsht dhe e ka një period kohore që është shumë i qetë në pikëpamje gjuhësore, kjo është krejtë e natyrshme. Fëmiju e përdorë të tërë energjinë e vetë që të mësoj një gjuhë të re e që më vonë këtë do ta përdorë për komunikim në gjuhën dytësore.

Trego interes dhe kureshtja tek gjuha e re e femijut.

Ushqimi dhe gjuhët

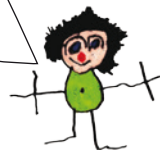

Cilat fjalë mësojmë kur blejmë?

Vetëshërbim, mishëshitës, perime, para, shtëpi, bicikletë, vozitim automobil, qesim mallin në karrocë, lëmë gjërat blerëse mbi shirit, paguajm.

Cilat fjalë përdorim ne përgatitjen e ushqimit?

Qirojmë, ziejm, fërgojmë, prejm, ndajmë në copë, shtroj, futi poshtë, lë lartë në.

Çfarë fjalë duhet të mësohen, nëse tryeza duhet të shtrohet, e që duhet ngrënë?

I ngopur, i uritur, në, anash, mbrapa, përkaj, mbi, në të majtë, në të djathtë.

Dialogu i përditshëm

Fëmijët e moshës 3-6 vj. e zhvillojnë gjuhën në një lidhshmëri të afërtë në mes fjalëve dhe situatave dhe që e kanë vështirë të i kuptojnë:

- fjalitë e zgjëruara
- sqarime të zgjatura, psh në konflikte
- ironin, sarkazmen si dhe fjalë ngacmuese.

Fëmijët në mes moshës 3-6 vj. nuk thonë vetë edhe pse nuk kuptojnë. Së pari aty rreth moshës 5 vj. fillojnë të kuptojnë e të pyesin për ate që se kuptojnë.

Gjuha e më hershme · 3-6vj

Dialogu i përditshëm

**Shembuj mbi gjuhën e të
rriturve, që është vështirë ti kuptojmë.**

Dreqi e marrt, i ke qitur këmbët gabimisht sot jashtë
shtratit.

A mos sot ka urinuar mbi ushqimin tënd të ëmbël.

Me u djegë i tëri.

Shembuj të mirë mbi lojën

Përpara e mbrapa lojës.

Disa lojra japin shumë fat kur luajm me babin e nënën. Nëna është e ulur në fotele dhe e luan rolin e mbretëreshës, gjersa babai qëndron në këmb. Nëna komandon nga karriga. A mund të qëndrosh përpara babait? A mund të shkosh zhagas përfundi babait? Këtu është me rëndësi lidhëshmëria e fjalëve e që ka rëndësi për fëmijun.

Shembuj të mirë mbi lojën

Loja-bomb-vendosim

Një orë vezore në një qese dhe e pagëzojmë me një fjalë të veçantë ex. mal. tani në familje të gjithë duhet ta thonë nga një fjalë në lidhje me malin, e që duhet vazhduar derisa ora tëcingëroj. Ai i cili e ka qesen në dorë kur zilja cingërron e merr të drejtën të vendosë për fjalën tjetër që do ta vejë në lojë.

Shembuj të mirë mbi lojën

A mund të qëllosh se qka unë po mendoj?

– është një lojëqë mund të luajnë të gjithë shokët si në auto, si në biçikletë, dhe në shtëpi. loja zhvillohet në veqanti jashtë, që fëmijët të e qëllojnë seqfar të rriturit po mendojnë, një shembull kishte me qenë: "unë që po mendoj është diqka që vetë mund ta shikosh vetën në pasqyr."

Përcjelli instruksonet e mia

Mund ta mshefish një ari (lodër) në qfardo vendi të papritur dhe sdo të tregosh se ku gjendet dhe se psh,gjendet në koridor, në banjo apo në fijoken nummer tre në kuzhinë.

Atëherë fëmiu e mshef ariun lodër dhe u tregon të rriturve se ku duhej të e kërkonin.

Shembuj të mirë mbi lojën

Ndërtimi i kullave me ngjyra

Shumë fëmijë kanë dëshirë të marrin detyra të vogëla sfisuese. Kjo lojë ka në fokus që fëmiju ti njeh ngjyrat dhe sa është në gjendje ti përcjellë udhëzimet e prindit, nënës apo babait.

I duhet një libër i madh me (dimenzione) 2 x 5 si dhe kubëza me ngjyra të llojëllojshme për ndërtim. Para fillimit duhet ti sqarohet shkurt; ti do të e marrish një ngjyrë të verdhë, një të kuqe, një të gjelbër, një të bardhë dhe një kubëz blu (sigurohu që fëmiju i njeh llojet e ngjyrave). Tani e marrim librin e madh dhe ndërtoj vete. E unë dua të ndërtoj së bashku. Tani do të ndërtojmë siq them unë (unë jamë dirigjenti) A je gati?

Vëre spari blun, vëre të kuqen mbi te, vëre të bardhën nën blu etj. Kur të gjitha kubëzat janë përdorur, atëherë e merr librin dhe shiqon se a janë përdorur të gjitha kullat me ngjyra të njejta.

Eshtë një lojë e quditshme si dhe nuk janë të njejta ngjyrat e kullave.

Rima, rimimi dhe loja me gjuhën

Fëmiu mëson më lehtë për të lexuar nëse e din shqiptimin e zërave gjuhësorë dhe nëse i mëson ti dalloj ato.

Mbi rimen

Të rimosh dmth të dëgjosh ndryshimin e zërave të ndryshme në mes fjalës dhe dëgjimit të zërit të lëshuar, cila me ke përshtatet.

Rima dhe rimimi ka dmth që te fëmiu të nxis kujdesin mbi formen e gjuhës, dhe atëherë kjo do të thotë që fëmijët kanë një përgatitje të mirë për lexim të më vonshëm.

Rima, rimimi dhe loja me gjuhën

Kështu mund ta mbështesësh fëmijun tënd në venerimin dhe dallimin e zërave gjuhësor.

- Këndo këngë në mënyrë që fëmiju i yt të mëson përmendësh të të këndoje me një siguri të madhe.
- Luaj me fjalë që rimojnë.
- Luaj me rima knaqësie-siq psh, ”pula – zogu”.
- Bisedo tërthorazi si Kaj dhe Andrea, psh nëse ti thua daxhnarot- atëherë fjala bëhet oranxhad.
- Gjej fjalë që fillon me të njejtin tingull psh, fjala “Mile fillon me të njejtin tingull si mår” apo në shqip (maca – miu).
- Fëmiju është pran tryezes në kuzhinë dhe po pret për një pjesë ëmbëlsire dhe papritmas thotë: ëmbëlsira po luan”, ti je në lojë dhe e bënë të plotëfuqishme që fëmiju të përgjigjet, shiqo drejt tani do e marrish një pjesë!!

Rima, rimimi dhe loja me gjuhën

Mbi dramatizimin e rimes

Teksti është i lehtë si dhe ritmi është i mirë i Peter Anker. Po ashtu fëmiut i jep mundësi të luaj me Peter Anker për të e mbyllur (derën) si dhe të pyet e të përgjigjet. Shuplakat (rrahjet), shkelmat e bëjnë rimen. E forcon përkujdesjen e të gjitha fjalëve plotësuese.

Mbi gjetjen e më tepër rimave

Kush është ai që vije mbrenda? Është Peter Slikkepind.
Kush është ai që është i ulur poshtë? Është Peter Gumniged.

Për të gjetur fjalë rimuese është me rëndësi që të bëjmë ndrrimin nga përmbajtja në formë. Duhet të dëgjojmë se cila me cilën përshtatet së bashku.

Kush
është që po troket?
Është Peter Anker
Kush është ai, që e qelë?
Është Peter Sukkerup

Shpjego, lexo dhe shiko në libër

Fëmijët kanë më tepër dëshirë të mësojnë, të lexojnë nëse janë mësuar të lexojnë me zë-poashtu edhe në shtëpi.

- Lexo me zë për qdo ditë për fëmijun tënd
- merre fëmijun në bibliotekë
- lexo vetë dhe tregoi fëmijut se ti po lexon
- bisedo për libra e gazeta.

Për të lexuar ngadalë

fjalë, është një lloj i pakete audio. kur ju lexonine mënyrë të qartë, dhe perceptohet më shpejt, paketën audio me mirë se fëmija juaj. Ajo është e ruajtur dhe mend në paketimin e duhur – për përdorim në të ardhmen.

Shpjego, lexo dhe shiko në libër

Mbi fjalët në libër

Përmes librave fëmiju i yt e njih botën dhe rrethanat në të cilat është. Poashtu ka parasysh ndjenjat dhe mendimet e të tjerëve.

Librat e stimulojnë fantazin dhe japin inspirime mbi lojën. Ti do të përdorish fjalë sëbashku me fëmijun, e që këto nuk përdoren vetë në mënyrë natyrale.

Librat të japin shumë e
që përmes tyre mund të shkosh, arrish
largë. Ne mund ta bëjmë një ujë që të flas,
një mij që të pjek bukë me djathë dhe një ari
që të hy mbrenda në doreza të punuara
me grep.

Shpjego, lexo dhe shiko në libër

Përcjelli interesat e fëmijut tënd,

lejoje fëmijun që të bëjë zgjedhjen e librit, lejoje ate që të veneroj në libër. Bisedo mbi ato që fëmiju ka vënë re.

Qka tash nëse...

- Fëmiju i im nuk është i interesuar të dëgjoj këtë histori?
- Bëre të knaqshëm dhe interesant kur lexon libër.
- Mund të tregosh mbi tregimin në vend se të lexosh.
- Ndoshta libri është i lehtë apo i vështirë.
- Gjeje një libër për fëmijun tënd që e dëshiron dhe e kupton, apo ndoshta një libër që fëmiju e njeh.

Përsërite!

lexoje të njejtin libër disa herë.

Luaj me shkrim

Fëmijët mësojnë më mirë për të lexuar e për të shkruar nëse fillojnë më herët.

Kur fëmijët fillojnë më herët për të luajtur e për të mësuar se si secili fillon në mënyrën e vetë.

- Mund të luajnë dhe eksperimentojnë pa presion.
- Ushtrjnë vetëm, vetem sipas qefit vetanak.

Për ate duhet ta lejosh fëmiun tënd që të shkruaj dhe të lexoj. Lejoje fëmiun tënd të e lexoj ate që e ka shkruar.

Mbaje mend që ta shpërblesh dhe ta mbushish plotë me motiv kur ai luan se si lexon e si shkruan.

Ti duhet ti përdorish të gjitha situatat se si ta nxisësh fëmijun që të shkruaj si psh:

- Fletëdëshiruese
- fletë për të bërë treg
- porosi të fshehta
- emra mbi vizatimin
- tekstin e fëmijut që e ka bërë vizatimin
- shkruaj porosi për fëmijun si dhe thirre që edhe ai vetë të shk, ruaj
- përdore një tabelë apo një vend shkrimi, si psh derën e frigoriferit për ti vënë ato
- përdori shkronjat me magnet
- bëni libra sëbashku me fëmijun.

Qiti përpara fëmijut letra dhe lapsa që ai të shkruaj, të lexoj me zë apo të këndo. Vizato dhe shkruaj vetë, kështu e inspiron fëmijun tënd.

A ke menduar që fëmiu i yt poashtu mund të përdorë IT (kompjuterin)

Jepi fëmiut tënd një shtytje të lehtë për PC, Ipad apo lojra elektronike.

- E rrit koncentrimin tek fëmiu
- E forcon fjalorin
- E forcon dëgjimin dhe kordinimin
- E forcon kuptueshmërin e leximit
- Fëmiu i yt arrin më shumë njohuri.

Shembujt përmes IT janë mjete mësimi, gjë që e mbështet fëmiun tënd në lexim dhe në të arriturat gjuhësore.

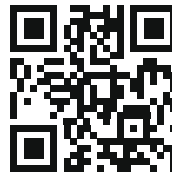
- Hr. Skæg
- Oline
- www.lillelæser.dk

LINKS

- www.biblioteket.sonderborg.dk
 - www.sprogpakken.dk
- ose kærkoni në web për të tilla 'små børns sprog', 'sprogstimulering', 'sprogudvikling', 'babytegn' osv.

Ju gjithashtu mund të gjeni këtë dhe broshura të tjera në internet në www.sonderborgkommune.dk > Borger > Pasning, skole og familie > Dagpleje, vuggestue og børnehave > Særlige tiltag 0-6 år

www.sonderborgkommune.dk

Sønderborg Kommune
Børn og Uddannelse
Voldgade 5
6400 Sønderborg
T 8872 6400
post@sonderborg.dk